

**ПИТАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ
У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕРІОДИЧНІЙ ПРЕСІ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

В. В. Фомін

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)
E-mail: fomin-v-v@mail.ru*

**QUESTIONS OF SOCIAL GUARDIANSHIP OF CHILDREN AND
YOUNG PEOPLE IN THE NATIONAL PERIODICAL PRESS
OF THE SECOND HALF OF XIX – EARLY XX CENTURY**

V. V. Fomin

*H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine)*

У статті здійснено огляд питань суспільної опіки дітей та молоді, які висвітлювались на сторінках вітчизняної періодичної преси другої половини ХІХ – початку ХХ століття. Виявлено, що на своїх шпальтах тогочасні ЗМІ висвітлювали проблему дитячої безпритульності, жебракування, запобігання виникнення злочинів серед дітей та молоді, патронату неповнолітніх дітей-сиріт, роль державних, релігійних інституцій та приватних ініціатив у справі опіки й піклування, приділяючи значну увагу таким суттєвим напрямам як: різнобічний розвиток особистості дитини в навчально-виховному процесі (розвиток розумових, моральних, естетичних і фізичних здібностей дітей, елементарне навчання, трудове виховання та інші); здійснення медико-реабілітаційних та профілактичних заходів (допомога хворим, божевільним, інвалідам, незрячим, глухонімих, турбота про здоров'я завдяки дотриманню гігієнічних норм); забезпечення елементарних життєвих потреб (надання житла, одягу, їжі) і сприяння розвитку особистості (надання необхідних інструментів, іграшок

тощо), а також благодійності як засобу вирішення найважливіших завдань соціального захисту дітей та молоді.

Ключові слова: опіка, піклування, добродійність, благодійність, заклади суспільної опіки.

Постановка проблеми. Важливим чинником розвитку суспільства є дбайливе, гуманне та милосердне ставлення до молодого покоління, особливо до тієї категорії дітей, які з різних причин залишились без батьківського піклування. У зв'язку з цим першочерговим соціально-педагогічним завданням українського суспільства є збереження фізичного, психічного й соціального здоров'я дітей і молоді, забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів та суспільних вимог. Вирішення цього завдання детермінується такими державно-освітніми документами, як: Конвенція ООН про права дитини, Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 рр., Національна програма «Діти України», закон України «Про освіту», Цивільний та Сімейний кодекси України, постанова кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції державної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» тощо.

Поряд із цим, сьогодні спостерігається посилений інтерес науковців до історії розвитку вітчизняної педагогічної теорії і практики, зокрема щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, які залишились без батьківського піклування (Г. Бевз, Н. Грицишин, І. Зверева, А. Капська, В. Оржеховська, Л. Штефан, Т. Харчук та інші); освітньо-виховної діяльності регіональних опікунсько-виховних закладів (В. Ботушанський, О. Гнатчук, Н. Грицишин, О. Ільченко, І. Ковальчук, О. Кравченко, М. Марчук, О. Маштакова, А. Савочка та інші); добродійності та благодійництва як підґрунтя діяльності дитячих притулків (О. Кравченко, В. Маштакова, С. Поляруш, А. Савочка, Ф. Ступак, О. Хаустова); опікунської діяльності релігійних організацій у сфері духовно-морального виховання дітей та молоді (І. Комар, О. Кравченко, Г. Яковенко та інші) тощо.

Увага української громадськості до проблем опіки дітей та молоді спричинює появу чималої кількості публіцистичних статей у соціально-педагогічній пресі. Історична практика публікації на сторінках газет і журналів злободенних матеріалів перетворює пресу на своєрідну скарбницю віддзеркалень епохи завдяки оперативності подання інформації та різноплановості висвітлення подій свого часу. Виходячи з проблеми

нашого дослідження, вважаємо важливим аналіз вітчизняних періодичних видань другої половини XIX – початку XX століття, адже питання суспільної опіки дітей та молоді регулярно порушувались на сторінках тогочасних часописів.

Отже **метою** нашої статті є висвітлення питань суспільної опіки дітей та молоді, які розглядались на сторінках вітчизняної періодичної преси у другій половині XIX – початку XX століття.

Виклад основного матеріалу. Аналіз вітчизняної періодичної преси другої половини XIX – початку XX століття свідчить про те, що значну кількість відомостей про тогочасний стан справи суспільної опіки на теренах нинішньої України містять численні загальноросійські журнали: «Трудова допомога» («Трудовая помощь») «Вісник виховання» («Вестник воспитания»), «Вісник благодійності» («Вестник благотворительности»), «Дитяча допомога» («Детская помощь»), «Тюремний вісник» («Тюремный вестник»), «Опіка і добродійність у Росії» («Призрение и благотворительность в России») та інші.

Зробимо огляд деяких часописів, які найбільш рельєфно і змістовно розкривали на своїх сторінках питання, дотичні до теми нашого дослідження.

Першим у нашому переліку стоїть часопис «Трудова допомога» («Трудовая помощь»). У контексті досліджуваної проблеми найбільший інтерес становлять такі його рубрики, як «Розпорядження уряду з проблем громадської опіки та добродійності», «Нариси приватної добродійності». У першій з них можна знайти чимало передруків законодавчих актів, відомостей про добродійні пожертви на користь дитячих притулків, сиротинців, лікарень в Україні. Досить змістовна друга рубрика була присвячена питанням надання адресної допомоги ураженим категоріям дітей, серед яких незаможні, сироти, безпритульні, неповнолітні злочинці, що потребували певної опіки й піклування. Добродійна допомога громадських товариств чи приватних ініціатив таким дітям полягала в оплаті навчання окремих учнів, безкоштовній видачі книг і навчальних посібників або їх продажу за пільговими цінами, наданні одягу, взуття, харчування, сприянні вихованцям у пошуку додаткових джерел заробітку, безкоштовному постачанні ліків та лікуванні у шпиталях, призначенні грошової допомоги, стипендій тощо.

Таким чином, часопис «Трудова допомога» свого часу був важливим джерелом інформації щодо поточного стану суспільної опіки дітей та

молоді – для представників земств, керівників шкіл, притулків, виховних будинків, сиротинців, а також щодо об'єктів допомоги й піклування – для місцевих доброчинців – представників інтелігенції, купців, дворянства тощо.

Проблема суспільної опіки як засобу розв'язання найсуттєвіших завдань соціального захисту дітей та підлітків посідала одне з ключових місць і на сторінках журналу «Опіка і доброчинність у Росії» («Призрение и благотворительность в России»), який був призначений, головним чином, для збирання, обміну та передачі інформації, пов'язаної зі становищем біженців та місцевого населення, яке опинилось у зоні бойових дій у період I світової війни.

Представлені в журналі матеріали свідчать про стурбованість держави, громадських організацій, товариств, приватних доброчинців станом дітей, які потрапили до категорії біженців. Особливе місце серед громадських доброчинних організацій періоду першої світової війни посідала фундація Великої княжни Тетяни Миколаївни, яка стала своєрідною сполучною ланкою між доброчинними структурами царської Росії та місцевою громадою у справі доброчинної допомоги за підтримки царського двору. На сторінках журналу «Опіка і доброчинність у Росії» відображались заходи з вирішення цієї проблеми та результати діяльності створених по всій Україні комітетів Великої княжни Тетяни Миколаївни.

Найбільш значними їх досягненнями можна вважати організацію середніх шкіл для біженців, відкриття притулків, майстерень, створення артілей, надання грошової допомоги тощо. Так, аналіз статей журналу свідчить, що при Київському відділенні для старших підлітків та молоді були влаштовані швацькі та взуттєві майстерні, в яких протягом року було виготовлено 32 218 одиниць різного одягу, а для дітей підліткового віку організовано артілі натирачів підлоги, вантажників і лісорубів [6, с. 573].

У Кам'янці-Подільському було відкрито постійний притулок для опіки над дітьми, які самі чи їхні батьки постраждали внаслідок військових дій. Волинське відділення створило притулок для дітей, які втратили одного з батьків, а також для повних сиріт на 100 осіб різного віку та походження, де, поряд із елементарним життєзабезпеченням, діти вивчали грамоту, письмо та вправлялись у рукоділлі [6, с. 568]. З часом у Проскурові, Утиці, Літині, Вінниці, Гайсині, Балті і Ямполі було засновано повітові осередки фундації Великої княжни Тетяни Миколаївни, що з

особливою турботою піклувалися про дітей, які опинились у складних життєвих умовах.

У журналі «Опіка і добродійність у Росії» друкувались: 1) протоколи засідань ради комітету, на яких обговорювались питання подолання дитячої безпритульності, жебракування, запобігання виникнення злочинів серед дітей та молоді; 2) дискусії щодо шляхів вирішення проблеми: чи передавати цю справу до компетенції поліції та особливих судів для малолітніх, чи поширювати сферу діяльності комітету на таку групу дітей, тобто організувати для них окремий вид добродійної допомоги – у вигляді трудової взаємодопомоги.

На нашу думку, таке ставлення до проблеми свідчить про гуманістичну позицію громадськості в пошуку шляхів вирішення питань опіки дітей та молоді в досліджуваній період. Це також стало свідченням важливості місця, яке посіла добродійність у громадській думці.

Важливе значення для висвітлення ролі дворянства у справі опіки й піклуванням мають публікації журналу «Вісник благодійництва» («Вестник благотворительности»). Дане видання порушувало різні аспекти державної, громадської та приватної благодійності з метою зробити свій внесок в упорядкування допомоги дійсно нужденним, а також узагальнити та поширити передовий досвід опіки серед товариств та установ сфери опіки [3].

Журнал «Вісник благодійництва» у своїх декількох розділах (офіційний, спеціальний, літературний, хроніка) оприлюднював законодавчі документи, що стосувались справи опіки і благодійності, матеріали про дитячі заклади Відомства установ імператриці Марії, статті з питань теорії та практики опіки й піклування, наводив списки благодійників.

Журнал містив чимало відомостей про призначення дворян до опікунських установ губерній Південної України; про запровадження при навчальних та благодійних закладах, започаткованих на кошти добродійців, стипендій кращим вихованцям; про відкриття та діяльність дитячих притулків, зокрема в Одеській, Катеринославській, Харківській, Київській губерніях; подавав історію створення цих закладів, інформацію про джерела фінансування тощо [3].

Отже, широта охоплених питань дозволяє долучити журнал «Вісник благодійництва» до переліку важливих джерел з проблем суспільної опіки дітей та молоді.

Розгляд періодичної преси кінця XIX – початку XX століття був би неповним, якби ми не звернулись до аналізу журналу «Дитяча допомога» («Детская помощь»), який протягом майже десяти років, починаючи з 1885 р., виходив у світ двічі на місяць та, враховуючи психологію читача, чергував офіційну інформацію (розпорядження, законоположення державних органів, постанови, законопроекти тощо) з публіцистичним оглядом побуту дитячих притулків, повним домашніх подробиць.

Постійною в журналі була тема «Діти і праця». Автори, виступаючи з гуманних позицій, порівнювали умови дитячої праці в Російській Імперії та країнах Заходу, наполягали на збереженні балансу між роботою і навчанням, «щоб не дати дитині часу на розвиток порочного способу життя». Важливою проблемою визнавалась дитяча безпритульність та жебракування. Журналісти не тільки акцентували увагу громадськості на значимості проблеми, але й висвітлювали практику допомоги цій категорії дітей. Так, на думку дописувачів, позитивним можна вважати досвід дільничних піклувальників, коли один із них (як правило, жінка) має під своїм наглядом невеликий район, користується інформацією священників, двірників, поліції і в такий спосіб виявляє сиріт або безпритульних на території свого району для подальшого вирішення питання про направлення до притулку чи організації допомоги іншим чином [4].

Характерною особливістю журналу «Дитяча допомога» можна вважати й те, що з номера в номер у ньому друкувались адреси притулків, куди діти можуть прийти прямо з вулиці; матеріали про необхідність створення довідкових контор для реєстрації бідних, у тому числі дітей, – як це робилось у Європі; проекти організації піклування про народну тверезість, які розроблялись і обговорювались у Міністерстві фінансів. Така діяльність, вважали і журналісти й читачі, необхідна, тому що від пияцтва батьків страждають у першу чергу діти.

Слід також сказати, що, напевно, жоден громадський журнал позаминого століття не обходився без художньо-публіцистичного розділу. «Дитяча допомога» в цьому плані також не був винятком і публікував найрізноманітніші матеріали про нужденних дітей: нариси про благодійність у різних країнах, роздуми, листи читачів, подорожні щоденники, проповіді, які відрізняла витонченість, глибина аналізу та широка ерудиція авторів. Прикладом може бути захоплююча історія про створення «Будинків працьовитості», де на реальних фактах описані різні їх моделі та етапи становлення: як набирають жебраків (з мальовничими

прикладами), скільки їх, чим вони займаються, як вони отримують винагороду тощо. Всі ретельно зафіксовані факти не просто викладались, але й аналізувались аж до дрібниць: виявляється, плетіння жебраками мочалок дає прибуток, а в'язання вовняних панчох краще виключити з переліку робіт, оскільки воно є збитковим [5].

Інший нарис – про «літні колонії» (як місця відпочинку та реабілітації, а не покарання) для фізично слабких і кволих дітей з метою загартування й поліпшення здоров'я на природі – розповідає про перший такий досвід. Автор не просто із захопленням дає високу оцінку, але й робить висновки, пропонує методику організації таких закладів: як і коли збирати заявки, як забезпечити проїзд дітей (подати прохання в управління залізниць чи інше відомство), як облаштувати приміщення, зробити життя дітей цікавим. І знову – з подробицями в усьому: «Виявилось, що після приїзду багато дітей зовсім не вміли гратися ... Навчилися ... Така гра як «Городки» чи «Лапта» надзвичайно тішила хлопчиків, а «Гігантські кроки» були всюди зустрінуті із захопленням ...» [5].

Поряд із цим, майже в кожному журналі зустрічаються художні, літературні, поетичні твори з розповідями про життя дітей-сиріт: «Сирітка», «Допомагайте бідним», «Бідні діти», «Жертви жебраків» та інші, в яких, на думку редакції журналу, «хоч і немає святкової фантазії, але показують справжню протокольну дійсність» [6].

У цілому, публікації журналу «Дитяча допомога» відіграли важливу інформаційну та практичну роль. Нетривала історія існування журналу позначена чималою кількістю корисних справ у царині суспільної опіки дітей та молоді. Серед них, зокрема організація на зібрані журналом цільові кошти практично першого в державі громадського закладу опіки «Ясла» – по суті денного притулку для немовлят і малолітніх дітей. Відкриття «Ясел» стало справжнім досягненням, оскільки, розраховані на невелику кількість дітей, вони надавали малюкам можливість перебувати в умовах, наближених до домашніх, сімейних, замість скупчених централізованих виховних будинків з великою на той час дитячою смертністю. Отже, «Ясла» стали прекрасним підсумком діяльності журналу.

У контексті нашого дослідження доцільно звернутися й до аналізу публікацій журналу «Тюремний вісник» («Тюремный вестник»). Передусім, зазначимо, що, як дореволюційні, так і сучасні відомчі журнали МВС і Міністерства юстиції є специфічними виданнями для внутрішнього відомчого користування. Проте, завдяки високому рівню професіоналізму

авторів статей, розмаїттю та глибині опрацьованості тем, нині вони стали цінним джерелом не лише для юридичної науки, але й для соціології, педагогіки, історії.

Найбільш цікавою, з точки зору нашої теми, є неофіційна частина журналу, де авторами порушувались зловоденні питання жебракування, дитячої злочинності та системи покарання малолітніх злочинців, морального й трудового виховання неповнолітніх. Особлива увага приділялася становищу дітей, чії батьки перебували у в'язниці. Такі діти, навіть зовсім не причетні до злочинів батьків, якщо їх не брали під опіку родичі, перебували разом з батьками в суворих умовах арештантського дому. Саме тому на сторінках журналу «Тюремний вісник» з номеру в номер обговорювалась проблема захисту цієї категорії дітей: дискутувалися питання відкриття спеціальних притулків, розробки програм спеціального навчання й виховання з метою подолання негативних і розвитку позитивних моральних якостей, створення умов для формування соціально здорової особистості.

Аналіз змісту публікацій журналу «Тюремний вісник» показав, що в питаннях опіки і піклування важлива не лише взаємодія різних відомств, але й небайдужість як з боку державних, релігійних інституцій, так і приватних ініціатив. Так, майже в кожному номері детально висвітлювалися новини організації нових або реконструкції старих притулків при виправних колоніях, тюрмах тощо.

У журналі також друкувались обов'язкові річні звіти всіх діючих притулків. Зазвичай такий звіт складався з двох розділів: 1) звіту правління (комітету, ради – головним чином про фінансові, благодійні справи) та 2) звіту директора (наглядача – про побутове та педагогічне життя закладу). Причому майже в кожному номері знаходимо детальний порівняльний аналіз діяльності декількох притулків, де вказувались як позитивні, так і слабкі моменти в організації їх діяльності з метою запобігання й вирішення проблем як у стінах існуючих закладів, так і в тих, які планували відкрити.

Вважаємо необхідним пояснити, що закон «Про покарання» (1866 р.) наказував направляти неповнолітніх злочинців не до в'язниці, а до закладів примусового виховання – виправних притулків, які в дійсності були землеробськими й ремісничими колоніями, притулками зі школами садівництва, городництва, бджільництва та хмелярства тощо. Ці установи створювалися та фінансувалися державою, земствами, громадськими

організаціями, духовенством. Разом із тим, громадськість жваво дискутувала щодо самої назви закладів, коли до слова «виправні» передбачалось додавати «виховні», або навіть зовсім прибрати слово «виправні». Цим пояснюється той факт, що багато притулків мали подвійну назву: виправно-виховні.

Журнал «Тюремний вісник» висвітлював не лише вітчизняний, але й зарубіжний досвід вирішення проблем дитячої злочинності, патронату неповнолітніх дітей-сиріт, долі дітей, чий батьки були засуджені, організації й діяльності притулків для дітей-правопорушників тощо.

Так, у журналі друкувалися детальні матеріали щорічного Пенітенціарного Міжнародного Конгресу, серед делегатів якого були офіційні представники різних наук та установ з країн Америки, Англії, Бельгії, Голландії, Греції, Данії, Норвегії, Росії, Угорщини, Швейцарії тощо. Ключова тема опіки дітей та молоді розглядалась IV секцією Конгресу, при цьому численні доповіді розкривали саме проблему навчання й виховання дітей у закладах суспільної опіки. Що очікувати від професійного навчання?, Яким ремеслом навчати в закладі?, Як обрати ремесло для кожної дитини окремо?, Як правильно організувати теоретичне навчання поряд із практичним? та інші – ось лише частина питань, по яких ухвалювалися реальні рішення [7].

Таким чином, можна констатувати, що в досліджуваній період проблема опіки дітей і молоді хвилювало світове співтовариство, при цьому вітчизняний досвід високо оцінювався, визнавався і поширювався на міжнародному рівні.

Слід додати, що редакція журналу «Тюремний вісник» неодноразово, підкреслюючи значимість проблеми суспільної опіки дітей та молоді, вказувала на готовність запропонувати свої сторінки для живого обміну думками та досвідом у цьому аспекті. «Якщо наші огляди, стосовно розвитку мережі виховних притулків і пов'язані з ними педагогічні та виховні питання викличуть хоч невеликий інтерес у читачів, то мета буде досягнута», – писав журналіст М. Беклешов [1, с. 150].

Висновки. Отже, аналіз матеріалів вітчизняної періодичної преси другої половини XIX – початку XX століття дозволяє зробити висновок, що на своїх шпальтах тогочасні ЗМІ висвітлювали проблему суспільної опіки дітей та молоді, приділяючи значну увагу її суттєвим напрямам: сприяння різнобічному розвитку особистості дитини в навчально-виховному процесі (розвиток розумових, моральних, естетичних і

фізичних здібностей дітей, елементарне навчання, трудове виховання та інші); здійснення медико-реабілітаційних та профілактичних заходів (допомога хворим, божевільним, інвалідам, незрячим, глухонімим, турбота про здоров'я завдяки дотриманню гігієнічних норм); забезпечення елементарних життєвих потреб (надання житла, одягу, їжі) і сприяння розвитку особистості (надання необхідних інструментів, іграшок тощо), а також благодійності як засобу вирішення найважливіших завдань соціального захисту дітей та молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беклешов М. Русские воспитательно-исправительные заведения для несовершеннолетних / М. Беклешов // Тюремный вестник / ред. Н. Ф. Лучинский. — 1910. — №1. — С. 131–151.
2. Беклешов М. Русские воспитательно-исправительные заведения для несовершеннолетних / М. Беклешов // Тюремный вестник / ред. Н. Ф. Лучинский. — 1910. — №4. — С. 593–611.
3. Гончарова Н. О. Благодійна діяльність дворянства Південної України на сторінках «Вестника благотворительности» [Електронний ресурс] / Н. О. Гончарова. — Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/histori/114/21239-blagodijna-diyalnist-dvoryanstva-pivdenno%D1%97-ukra%D1%97ni-na-storinkax-vestnika-blagotvoritelnosti.html>
4. Горячева А. Ю. «Детская помощь»: о благотворительных изданиях, писавших о детях [Электронный ресурс] / А. Ю. Горячева // Лаборатория детской литературы, журналистики и чтения : Историческая энциклопедия : Из старых газет и журналов. — Режим доступа : <http://www.detlilab.ru/?cat=11&text=76>
5. Старцева М. Читайте журналы позапрошлого века : О журнале «Детская помощь» (1885–1894) [Электронный ресурс] / Мария Старцева. // Нескучный сад : Православный журнал о делах милосердия. — 2002. — №1 (2). — Режим доступа : <http://vstreacha.glasnet.ru/nc/0102/78/78.htm>
6. Трудовая помощь подросткам в г. Киеве // Призрение и благотворительность в России. — СПб, 1916. — август. — С. 568–596.
7. Христианович А. Пенитенциарный Международный Конгресс / А. Христианович // Тюремный вестник / ред. А. Витте. — 1901. — № 3. — С. 151–167.

Фомин В. В. Вопросы общественной опеки детей и молодежи в отечественной периодической прессе второй половины XIX – начала XX столетия. В статье сделан обзор вопросов общественной опеки детей и молодежи, которые освещались в отечественной периодической печати второй половины XIX – начала XX века. Установлено, что на своих страницах тогдашние СМИ освещали проблему детской беспризорности, бродяжничества, предотвращения возникновения преступлений среди детей и молодежи, патроната несовершеннолетних детей-сирот, роль государственных, религиозных учреждений и частных инициатив в деле опеки и попечительства, уделяя значительное внимание таким существенным направлениям как: разностороннее развитие личности ребенка в образовательно-воспитательном процессе (развитие умственных, нравственных, эстетических и физических способностей детей, элементарное обучение, трудовое воспитание и др.); осуществления медико-реабилитационных и профилактических мероприятий (помощь больным, сумасшедшим, инвалидам, слепым, глухонемым, забота о здоровье благодаря соблюдению гигиенических норм) обеспечение элементарных жизненных потребностей (предоставление жилья, одежды, пищи) и содействие развитию личности (предоставление необходимых инструментов, игрушек и т. п.), а также благотворительности как средства решения важнейших задач социальной защиты детей и молодежи.

Ключевые слова: опека, попечительство, благотворительность, учреждения общественной опеки.

Fomin V. V. Questions of social guardianship of children and young people in the national periodical press of the second half of XIX – early XX century. The article provides an overview of the issues of social guardianship of children and young people that were covered in the national periodicals of the second half of XIX – the early XX century. It was found out that the media of that time covered the problems of child homelessness, vagrancy, prevention of crime among children and young people, patronage of minor orphaned children, the role of government religious institutions and private initiatives in the care and patronage, paying considerable attention to such essential areas as: all-round development of the child's personality in the educational process (the development of mental, moral, aesthetic and physical abilities of children, elementary education, labor education and others); realization of medical rehabilitation and preventive measures (assistance for the sick, the insane, the disabled, the blind, the deaf and the dumb, the health care by complying with hygiene standards) the ensuring of basic necessities of life (housing, clothing, food) and the promotion of personal development (providing the necessary tools, toys and etc.), as well as the charity as the means of solving the major problems of social protection of children and young people.

Keywords: guardianship, custody of the children, charity, public institutions of guardianship

REFERENCES

1. Bekleshov M. Russkiye vospytatel'no-yspravitel'nye zavedeniya dlya nesovershennoletnykh [Russian educational-correctional institution for juveniles] / M. Bekleshov // Tyuremnyy vestnyk / red. N. F. Luchynskyy. — 1910. — №1. — S. 131-151.
2. Bekleshov M. Russkiye vospytatel'no-yspravitel'nye zavedeniya dlya nesovershennoletnykh [Russian educational-correctional institution for juveniles] / M. Bekleshov // Tyuremnyy vestnyk / red. N. F. Luchynskyy. — 1910. — №4. — S. 593-611.
3. Honcharova N. O. Blahodiyna diyal'nist' dvoryanstva Pivdennoyi Ukrayiny na storinkakh «Vestnyka blahotvorytel'nosti» [Charitable activities nobility of Southern Ukraine in the pages of “Journal of charity”] [Elektronnyy resurs] / N. O. Honcharova. — Rezhym dostupu : <http://www.stattionline.org.ua/histori/114/21239-blagodijna-diyalnist-dvoryanstva-pivdenno%D1%97-ukra%D1%97ni-na-storinkax-vestnika-blagotvoritelnosti.html>
4. Horyacheva A. Yu. «Det'skaya pomoshch'» : o blahotvorytel'nykh yzdaniyakh, pysavshykh o detyakh [“Child support”: charitable publications wrote about the children]; [Elektronnyy resurs] / A. Yu. Horyacheva // Laboratoryya detskoj lyteratury, zhurnalystyky y chteniya : Ystorycheskaya éntsyklopedyya : Yz starykh hazet y zhurnalov. — Rezhym dostupu : <http://www.detlitlab.ru/?cat=11&text=76>
5. Startseva M. Chytayte zhurnaly pozaprosloho veka : O zhurnale «Detskaya pomoshch'» (1885–1894) [Read magazines last century: About the journal “Child care” (1885-1894)]; [Elektronnyy resurs] / Maryya Startseva. // Neskuchnyy sad : Pravoslavnyy zhurnal o delakh myloserdyya. — 2002. — №1 (2). — Rezhym dostupa : <http://vstrecha.glasnet.ru/nc/0102/78/78.htm>
6. Trudovaya pomoshch' podrostkam v h. Kyeve [Workers help young people in Kiev] // Pryzrenye y blahotvorytel'nost' v Rossyy. — SPb, 1916. — avhust. — S. 568–596
7. Khrystyanovych A. Penytentsyarnyy Mezhdunarodnyy Konhress [International Congress of Penitentiary] / A. Khrystyanovych // Tyuremnyy vestnyk / red. A. Vytte. — 1901. — № 3. — S. 151–167.